

ION NEAGU

TRATAT DE PROCEDURĂ PENALĂ

PARTEA GENERALĂ

*Ediția a III-a,
revăzută și adăugită*

Universul Juridic

București

-2013-

Editat de **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Copyright © 2008, 2010, 2013, **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al

S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOȚIT DE SEMNĂTURA
AUTORULUI ȘI ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE
INTERIORUL ULTIMEI COPERTE.**

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
NEAGU, ION**

**Tratat de procedură penală : partea generală /
Ion Neagu. - Ed. a 3-a, rev. și adăug. - București :
Universul Juridic, 2013**

Bibliogr.

ISBN 978-606-673-075-4

343(498)(035)

REDACTIE: tel./fax: **021.314.93.13**
tel.: **0732.320.666**
e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL tel.: **021.314.93.15;**
0726.990.184

DISTRIBUȚIE: fax: **021.314.93.16**
e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

**COMENZI ON-LINE,
CU REDUCERI DE PÂNĂ LA 15%**

ABREVIERI

I. Titluri de lucrări citate frecvent

- Basarab I** **Matei Basarab**, *Drept procesual penal, vol. I*, ed. a II-a, revăzută și adăugită, Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj, Facultatea de Drept, 1973.
- Basarab II** **Matei Basarab**, *Drept procesual penal, vol. II*, ed. a II-a, revăzută și adăugită, Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj, Facultatea de Drept, 1973.
- Comentariu I** **Theodor Vasiliu, George Antoniu, Ștefan Daneș, Gheorghe Dăringă, Dumitru Lucinescu, Vasile Papadopol, Doru Pavel, Dumitru Popescu, Virgil Rămureanu**, *Codul penal al României, comentat și adnotat. Partea generală*, Ed. Științifică, București, 1972.
- Comentariu II** **Theodor Vasiliu, Doru Pavel, George Antoniu, Dumitru Lucinescu, Vasile Papadopol, Virgil Rămureanu**, *Codul penal al României, comentat și adnotat. Partea generală*, București, Ed. Științifică, 1972.
- Comentariu III** **Theodor Vasiliu, Doru Pavel, George Antoniu, Ștefan Daneș, Gheorghe Dăringă, Dumitru Lucinescu, Vasile Papadopol, Dumitru C. Popescu, Virgil Rămureanu**, *Codul penal al României, comentat și adnotat. Partea specială*, vol. II, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1977.
- Dongoroz I** **Vintilă Dongoroz, Siegfried Kahane, George Antoniu, Constantin Bulai, Nicoleta Iliescu, Rodica Stănoiu**, *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală*

- român. *Partea generală*, vol. I, Ed. Academiei, București, 1975.
- Dongoroz II** **Vintilă Dongoroz, Siegfried Kahane, George Antoniu, Constantin Bulai, Nicoleta Iliescu, Rodica Stănoiu**, *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român. Partea specială*, vol. II, Ed. Academiei, București, 1976.
- Dongoroz III** **Vintilă Dongoroz, Gheorghe Dăringă, Siegfried Kahane, Dumitru Lucinescu, Aurel Nemeș, Mihai Popovici, Petre Sîrbulescu, Vasile Stoican**, *Noul cod de procedură penală și codul de procedură penală anterior – prezentare comparativă*, Ed. Politică, București, 1969.
- Dongoroz IV** **Vintilă Dongoroz**, *Curs de procedură penală*, ed. a II-a, 1942.
- Dongoroz V** **Vintilă Dongoroz, Siegfried Kahane, Ion Oancea, Iosif Fodor, Nicoleta Iliescu, Constantin Bulai, Rodica Stănoiu**, *Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea generală*, vol. I, Ed. Academiei, București, 1969.
- Dongoroz VI** **Vintilă Dongoroz, Siegfried Kahane, Ion Oancea, Iosif Fodor, Nicoleta Iliescu, Constantin Bulai, Rodica Stănoiu**, *Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea generală*, vol. II, Ed. Academiei, București, 1970.
- Dongoroz VII** **Vintilă Dongoroz, Siegfried Kahane, Ion Oancea, Iosif Fodor, Nicoleta Iliescu, Constantin Bulai, Rodica Stănoiu**, *Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea specială*, vol. III, Ed. Academiei, București, 1971.

- Dongoroz VIII** **Vintilă Dongoroz, Siegfried Kahane, Ion Oancea, Iosif Fodor, Nicoleta Iliescu, Constantin Bulai, Rodica Stănoiu**, *Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea specială*, vol. IV, București, Ed. Academiei, 1972.
- Neagu I** **Ion Neagu, Lucia Moldovan**, *Drept procesual penal. Îndreptar de practică judiciară*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1982.
- Neagu II** **Ion Neagu**, *Drept procesual penal. Tratat*, Ed. Academiei Române, București, 1988.
- Neagu III** **Ion Neagu**, *Drept procesual penal*, vol. I, Ed. Euro-Trading, București, 1992.
- Neagu IV** **Ion Neagu**, *Drept procesual penal*, vol. II, Ed. Euro-Trading, București, 1992.
- Neagu V** **Ion Neagu**, *Tratat de procedură penală*, Ed. Pro, București, 1997.
- Neagu VI** **Ion Neagu**, *Drept procesual penal. Tratat*, Ed. Global Lex, București, 2002.
- Neagu VII** **Ion Neagu, Carmen-Silvia Paraschiv, Mircea Damaschin**, *Drept procesual penal. Practică judiciară. Teste grilă*, Ed. Universul Juridic, București, 2003.
- Neagu VIII** **Ion Neagu**, *Drept procesual penal. Partea generală. Tratat*, Ed. Global Lex, București, 2004.
- Neagu IX** **Ion Neagu**, *Drept procesual penal. Partea specială. Tratat*, Ed. Global Lex, București, 2004.

III. Titluri de periodice

A.U.B.	Analele Universității din București, Seria științe juridice
A.U. „Al.I.Cuza” Iași	Analele Universității „Al. I. Cuza” din Iași
Dr.	Revista Dreptul
J.N.	Justiția Nouă
L.P.	Legalitatea Populară
P.L.	Revista Pro Lege
R.D.C.	Revista de Drept Comercial
R.R.D.	Revista Română de Drept
R.R.D.O.	Revista Română pentru Drepturile Omului
R.D.P.	Revista de Drept Penal
R.R.D.	Revista Română de Drept
S.C.J.	Studii și Cercetări Juridice
S.D.R.	Studii de Drept Românesc

IV. Referiri la denumiri de acte normative, instanțe, hotărâri judecătorești

B. Of.	Buletinul Oficial (în R.S.R.)
c.7, c 9 etc.	Completul de 7 judecători, completul de 9 etc.
C.D.	Culegere de decizii ale Tribunalului Suprem
col. mil.	colegiu militar
col. pen.	colegiu penal
C. civ.	Codul civil
C.E.D.O.	Curtea Europeană a Drepturilor Omului
C. fam.	Codul familiei
Convenția	Convenția europeană a drepturilor omului
C. pen.	Codul penal
C. pr. civ.	Codul de procedură civilă
C.S.J., s. pen.	Curtea Supremă de Justiție, secția penală
C.S.J., s. mil.	Curtea Supremă de Justiție, secția militară
C. Apel	Curtea de Apel
C.S.M.	Consiliul Superior al Magistraturii
dec.	decizie
dec. îndrumare	decizie de îndrumare
dec. civ.	decizie civilă

dec. pen.	decizie penală
D.I.I.C.O.T.	Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism
D.N.A.	Direcția Națională Anticorupție
H.C.M.	Hotărârea Consiliului de Miniștri (al R.P.R./R.S.R.)
H.G.	Hotărârea Guvernului României
Î.C.C.J., s. pen.	Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția penală
Î.C.C.J., c 9	Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul de 9 judecători
Î.C.C.J., s.u.	Înalta Curte de Casație și Justiție, Secțiile Unite
Î.C.C.J., complet RIL	Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii
J.	Judecătoria
s. pen.	Secție penală
s. I-a pen.	Secția I-a pen.
s. a II-a pen.	Secția a II-a pen.
sent.	sentință
M. Of.	Monitorul Oficial al României
O.G.	Ordonanța Guvernului României
O.U.G.	Ordonanța de Urgență a Guvernului României
T. jud.	Tribunal județean
T. mun. București	Tribunalul municipiului București
T.S.	Tribunalul Suprem
T.S., c 7	Tribunalul Suprem, Completul de 7 [compunerea prevăzută în art. 39 alin. (2) și (3) din vechea Lege pentru organizarea judecătorească]
T.S., s. mil.	Tribunalul Suprem, Secția militară
T.S., s. pen.	Tribunalul Suprem, Secția penală

V. Alte abrevieri

alin.	alineat
apud	indică o citare preluată de la alt autor, nu din original

art.	articol
ed.	ediție
Ed.	Editura
ibidem	în același loc (în aceeași lucrare)
infra.	mai jos (dedesubt)
lit.	litera
n.a.	nota autorului
n.n.	nota noastră (a autorului)
op. cit.	opera citată
p.	pagina
pct.	punctul
pp.	paginile
R.S.R.	Republica Socialistă România
statul	statul român
subl. n.	sublinierea noastră (a autorului)
supra	mai sus (deasupra)
ș.a.	și alții (altele)
vol.	volumul

NOTE

1. Alte surse bibliografice consultate se citează neabreviat.
2. Ori de câte ori în lucrare sunt menționate articole de lege fără indicarea legii din care fac parte, avem în vedere Codul de procedură penală al României, intrat în vigoare la 1 ianuarie 1969, cu modificările ulterioare.

CAPITOLUL I

NOȚIUNEA ȘI SISTEMUL PROCESULUI PENAL ȘI ALE DREPTULUI PROCESUAL PENAL

Secțiunea I

Procesul penal ca mijloc de realizare a justiției penale

§ 1. Definiția procesului penal

Împotriva celor care săvârșesc infracțiuni, statul, prin intermediul organelor sale specializate, intervine pentru a-i sancționa, reeduca și reda societății.

Reacția societății față de cei ce intră în conflict cu legea penală nu este arbitrară, ci, dimpotrivă, chibzuită, amplu reglementată prin dispozițiile legii¹. De aceea, între săvârșirea infracțiunii și aplicarea unei sancțiuni penale autorului ei se situează procesul penal ca activitate organizată în vederea adoptării unei soluții corespunzătoare datelor concrete ale fiecărei cauze penale.

Descoperirea infracțiunilor, identificarea și prinderea infractorilor, strângerea și administrarea probelor, tragerea la răspundere penală se constituie într-o activitate complexă desfășurată de către organele specializate ale statului.

La înfăptuirea justiției penale participă și persoanele care au drepturi și obligații ce decurg din săvârșirea infracțiunii, persoane care poartă denumirea de părți, precum și alte persoane care, potrivit legii, sunt chemate la rezolvarea cauzelor penale.

Față de cele arătate mai sus, ***definim procesul penal ca fiind activitatea reglementată de lege, desfășurată de organele competente, cu participarea părților și a altor persoane, în scopul constatării la timp și în mod complet a faptelor ce constituie infracțiuni, astfel ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nicio persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală.***

¹ G. Stefani, G. Levasseur, B. Bouloc, *Procédure pénale*, 21e édition, Dalloz, Paris, 2008, p. 1; J. Larguier, P. Conte, *Procédure pénale*, 21e édition, Dalloz, Paris, 2006, p. 1; Pop I, p. 3; G. Stefani, G. Levasseur, *Droit pénal général et procédure pénale*, t. II, Paris, Dalloz, 1975, p. 1.

Definițiile date în literatura de specialitate sunt apropiate de aceea enunțată mai sus, conținând și unele aspecte diferențiate.

Astfel, unii autori¹ arată că, la procesul penal, participă părțile „ca titulare de drepturi și obligații”. Sub acest aspect apreciem că se subînțelege din definiția dată de lege părților că acestea au drepturi și obligații (art. 23 și 24) și, în consecință, pentru simplificarea definiției, am renunțat la precizarea amintită.

Alți autori², în definiția pe care o dau procesului penal, menționează, alături de scopul imediat, și scopul mediat al acestuia. Apreciam că, arătând în definiție scopul imediat, este prefigurat, în mod implicit, și scopul mediat, și anume apărarea ordinii publice, apărarea proprietății, întărirea legalității, prevenirea infracțiunilor, precum și educarea cetățenilor în spiritul respectării legilor și a regulilor de conviețuire socială³. Pe de altă parte, scopul relevat mai sus nu este propriu procesului penal, acesta fiind realizat și prin specificul altor activități judiciare⁴ sau fără caracter judiciar.

În alte definiții se menționează și raporturile ce se nasc între participanții la activitatea procesual penală⁵. Apreciam că nu este necesară o asemenea precizare, deoarece, așa cum se arată în opinia unor autori⁶, desfășurarea activității procesual penale implică în mod necesar existența unor raporturi juridice tipice.

În sfârșit, în alte opinii, definiția procesului penal cuprinde sublinierea că acesta se înfățișează ca o suită de acte diverse, efectuate de autoritățile publice pentru rezolvarea problemelor legate de consecințele ce decurg din săvârșirea unei infracțiuni⁷.

Procesul penal este o categorie juridică foarte complexă și nu trebuie confundat cu noțiunea de activitate judiciară în materie penală, aceasta din urmă având o arie de cuprindere mai restrânsă, incluzând numai totalitatea manifestărilor organelor judiciare penale⁸. Or, în

¹ Theodoru III, p. 20.

² Volonciu I, p. 7; a se vedea, în același sens, Volonciu III, p. 13; Basarab I, p. 5.

³ Theodoru III, p. 20.

⁴ Acest scop îl are și procesul civil (a se vedea V.M. Ciobanu, *Tratat teoretic și practic de procedură civilă. Teoria generală*, vol. I, Ed. Național, București, 1996, pp. 148-149; I. Deleanu, *Tratat de procedură civilă*, vol. I, Ed. Europa Nova, București, 1995, pp. 24-25; I. Stoenescu, S. Zilberstein, *Tratat de drept procesual civil*, Tipografia Universității din București, 1973, p. 17).

⁵ A se vedea, în acest sens, Basarab I, p. 5; M.S. Strogovici, *Unele probleme ale procesului penal sovietic*, în J.N. nr. 5, p. 716.

⁶ Volonciu I, p. 8.

⁷ G. Stefani, G. Levasseur, B. Bouloc, *op. cit.*, p. 5; J. Pradel, *Droit pénal. Procédure pénale*, tome 2, Éditions Cujas, Paris, 1980, p. 4.

⁸ Volonciu III, p. 9.

perimetrul procesului penal, alături de organele judiciare penale, participă și alți subiecți care, potrivit legii, sunt chemați să contribuie la atingerea scopului acestei activități sociale (organele operative din Ministerul Administrației și Internelor, organele de constatare, inculpatul, partea vătămată, partea civilă, partea responsabilă civilmente, apărătorul, martorii, experții etc.).

Procesul penal nu poate fi confundat nici cu justiția penală, aceasta din urmă fiind opera organelor judecătorești. În acest sens, în art. 126 pct. 1 din Constituția României¹ se precizează că justiția se realizează prin Înalta Curte de Casație și Justiție și prin celelalte instanțe judecătorești stabilite de lege. Justiția penală este, deci, actul de justiție subsumat procesului penal.

Conchizând, putem spune că *procesul penal este o categorie juridică cu o sferă de cuprindere mai largă decât activitatea judiciară penală, iar justiția penală este un segment al activității judiciare penale incluse în procesul penal.*

§ 2. Analiza definiției procesului penal

Fiind o activitate complexă, cu o autonomie bine determinată în cadrul activităților sociale, procesul penal, în definiția pe care am enunțat-o, cuprinde o serie de trăsături specifice, ce se impun a fi explicate, pentru a înțelege cum se cuvine acest *fenomen de viață juridică*², de importanță majoră în restabilirea ordinii de drept încălcate prin săvârșirea unor fapte ce prezintă pericol social.

a) Denumirea de **proces** derivă din cuvântul latin „*processus*”, care semnifică înaintare, progres (*pro* – înainte și *cessus, cedere* – a merge). În cazul procesului penal, această noțiune indică mișcarea, acțiunea, activitatea ce trebuie să se desfășoare pentru aplicarea dreptului penal, pentru descoperirea, prinderea, cercetarea și judecarea acelor care săvârșesc infracțiuni³.

În sensul arătat mai sus, *procesul penal se înfățișează ca un complex de acte succesive, care, datorită desfășurării lor coordo-*

¹ Constituția României a fost republicată în M. Of. nr. 767 din 31 octombrie 2003, în urma modificării și completării prin Legea nr. 429 din 23 octombrie 2003, publicată în M. Of. nr. 758 din 29 octombrie 2003.

² Dongoroz I, p. 10.

³ Pop I, pp. 5-6. I. Tanoviceanu, întemeietorul școlii de drept procesual penal român, considera procedura penală ca fiind „modul cum de la infracțiune se ajunge la pedeapsă, arătând autoritățile competente de a judeca, precum și modul lor și al justițabililor de a proceda” (I. Tanoviceanu, *Curs de procedură penală română*, „Atelierele grafice SOCEC & Co., Societate Anonimă”, București, 1913, p. 2).

nate și progresive¹, dă imaginea unei activități organizate în care se urmărește aflarea adevărului și pronunțarea unei soluții juste în legătură cu conflictul de drept dedus spre rezolvare organelor competente.

Termenul de **proces** a intrat în patrimoniul conceptelor juridice aproximativ în secolul al XII-lea grație activității glosatorilor².

În vorbirea curentă, noțiunea de **proces** capătă, în mod neștiințific, semnificația de „cauză penală” sau „pricină penală”³.

b) **Procesul penal este o activitate reglementată de lege;** această înscriere între coordonatele stricte ale legii s-a materializat în timp în adagiul „*nullum iudicium sine lege*”. Deși reglementarea de către lege nu caracterizează numai procesul penal, apreciem totuși că, în mod special, se cuvine subliniat acest lucru în cazul acestei activități sociale. O asemenea mențiune își găsește justificarea în faptul că, mai mult decât orice alt sector al activității judiciare, legiuitorul, prin reglementarea pe care o face procesului penal, precizează până în cele mai mici amănunte cum să se procedeze în rezolvarea cauzelor penale⁴.

De asemenea, trebuie arătat că stricta legalitate a procesului penal se impune și datorită unor instituții procesuale cu caracter de constrângere (măsurile de prevenție, măsurile asigurătorii), care, în cazul folosirii lor în afara legii, pot aduce vătămări drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei.

În cazul procesului penal, drepturile părților sunt însoțite de o suită de garanții, iar eficiența exercitării drepturilor prevăzute de lege este strâns legată de realizarea tuturor activităților procesuale în conformitate cu legea.

În cazul încălcării legalității în procesul penal, pot fi aplicate sancțiuni de ordin administrativ⁵, civil⁶ sau penal¹ subiecților procesuali

¹ Dongoroz I, p. 7; în același sens, V. Manzini, *Trattato di diritto procesuale penale*, Torino, Unione, Tip. Edit. Torinese, 1931, vol. I, p. 69.

² Glosele sunt alterațiuni de texte, făcute din greșeală, cu ocazia transcrierii manuscriselor jurisconsultilor clasici. Glosele nu trebuie confundate cu notițele prin care specialiștii de la începuturile Evului Mediu explicau textele legislației lui Justinian și care poartă același nume (v. E. Molcuț, *Drept privat roman. Terminologie juridică romană*, Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 56).

³ Theodoru I, p. 10.

⁴ Uneori, legea prevede chiar orele între care poate fi efectuat un act procedural, spre exemplu, percheziția domiciliară (a se vedea art. 103).

⁵ *Amenda judiciară*, care se aplică în cazul săvârșirii unor abateri în cursul procesului penal, este, în opinia noastră, o sancțiune cu caracter administrativ (a se vedea art. 198).

⁶ În ipoteza reparării pagubei materiale sau a daunei morale în cazul condamnării pe nedrept sau al privării ori restrângerii de libertate în mod nelegal, potrivit art. 507, statul are *acțiune în regres* împotriva aceluia care, cu rea-credință sau din

care au realizat activitatea procesuală fără respectarea legii. În același timp, actele procesuale și procedurale neconforme cu legea sunt invalidate prin sancțiuni procedurale².

c) La desfășurarea procesului penal participă organele competente, părțile și alte persoane.

Organele competente să realizeze activitatea procesuală sunt organele judiciare.

Organele judiciare sunt organe de stat care, prin prepușii lor, acționează ca subiecți oficiali în anumite faze ale procesului penal³.

În faza de urmărire penală își desfășoară activitatea organele de cercetare penală și procurorul, acesta din urmă având rolul de organ de supraveghere a întregii urmăriri penale și competența exclusivă de a dispune una dintre soluțiile prevăzute de lege la terminarea urmăririi penale ca fază a procesului penal.

În faza de judecată își desfășoară activitatea **instanțele judecătorești** și, de regulă, este prezent **procurorul**⁴. Instanțele judecătorești au rolul dominant în această etapă a procesului penal, deoarece ele pronunță soluția la terminarea judecării cauzei.

Instanțele judecătorești, în activitatea pe care o desfășoară, colaborează cu procurorul și, foarte rar, cu organele de cercetare penală⁵.

gravă neglijență, a provocat situația generatoare de daune. Cel împotriva căruia se poate îndrepta acțiunea de regres poate fi numai un subiect oficial, judecător, procuror sau organ de cercetare penală, deoarece numai aceștia pot dispune, în funcție de competența pe care o au, condamnarea sau luarea unor măsuri de prevenție. În doctrină s-a exprimat opinia că poate interveni și o răspundere civilă delictuală a tribunalelor sau a parchetelor de pe lângă tribunale, pentru actele de procedură întocmite de magistrat sau de personalul auxiliar de specialitate, sub semnătura magistratului, având în vedere calitatea de comitent a tribunalului și a parchetului corespunzător. (G.C. Frențiu, *Răspunderea civilă delictuală, în calitate de comitent, a tribunalului sau, respectiv, a Parchetului de pe lângă tribunal, pentru actele de procedură întocmite de magistrat sau de personalul auxiliar, sub semnătura magistratului*, în Dr. nr. 3/2001, p. 39).

¹ În cazul în care se săvârșesc anumite infracțiuni împotriva înfăptuirii justiției, când subiectul este circumstanțiat prin calitatea de judecător sau procuror (a se vedea art. 266 și 268 C. pen.).

² Sancțiunile procedurale sunt: inexistența, decăderea, inadmisibilitatea și nulitățile.

³ V. Rămureanu, *Competența penală a organelor judiciare*, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1980, pp. 30-31.

⁴ Procurorul participă la judecarea tuturor cauzelor penale, excepție făcând cele care intră în competența judecătorei, unde procurorul participă obligatoriu numai în cinci categorii de cauze, conform art. 315.

⁵ Colaborarea dintre instanță și organele de cercetare penală este exclusă, deoarece procurorul este „stăpânul” fazei de urmărire penală și, în consecință, el este „reprezentantul” tuturor organelor de urmărire penală; procurorului îi sunt imputabile eventualele neajunsuri, constatate de instanță, în legătură cu desfășurarea urmăririi

Alături de organele competente, la desfășurarea procesului penal participă **părțile și alte persoane**.

Părțile sunt persoane fizice sau juridice care au drepturi și obligații localizate în conținutul principalelor raporturi juridice, de ordin penal sau civil, care se nasc în activitatea procesual penală. *Sunt părți în procesul penal: inculpatul, partea vătămată, partea civilă și partea responsabilă civilmente*¹.

În afara părților, la procesul penal participă și alte persoane ca: **martorul, expertul, interpretul, grefierul** etc.

Subliniem faptul că nu toți subiecții procesuali, oficiali sau particulari menționați ca participanți în procesul penal, sunt prezenți în orice cauză penală, anumite părți sau persoane putând să fie absente datorită aspectelor particulare ale cauzei.

Așadar, distribuția procesuală este diferită de la o cauză la alta². În orice caz, în procesul penal, indiferent de simplitatea sau complexitatea lui, trebuie să fie prezent un subiect oficial din cadrul organelor judiciare.

d) **Activitatea subiecților oficiali și particulari are ca scop constatarea la timp și în mod complet a faptelor ce constituie infracțiuni, ceea ce prefigurează un principiu fundamental al procesului penal, și anume operativitatea**³.

Cu cât activitatea de adunare și administrare a probelor este mai apropiată de momentul comiterii infracțiunii, cu atât mai mult informațiile necesare aflării adevărului vor fi fidele realității și, implicit, va fi atins scopul procesului penal.

Constatarea completă a infracțiunilor impune organelor judiciare, dar și părților din proces, obligația de a pune în lumină toate aspectele legate de fapta săvârșită și consecințele ei. În Codul de procedură

penale. Uneori însă, pentru a spori operativitatea în procesul penal, instanța colaborează direct cu organele de poliție, bunăoară, la judecata în primă instanță în cazul procedurii speciale de urmărire și judecare a unor infracțiuni flagrante (a se vedea art. 473). Colaborarea directă dintre instanță și organele de poliție există și în procedura declanșată potrivit Legii nr. 61 din 27 septembrie 1991 pentru sancționarea faptelor de încălcare a unor norme de conviețuire socială, a ordinii și liniștii publice, republicată în M. Of. nr. 77 din 31 ianuarie 2011. În acest caz însă nu este vorba de un proces penal.

¹ Analiza detaliată a acestora va fi făcută, pe larg, în Capitolul III, „Participanții în procesul penal”.

² Ne îngăduim să comparăm procesul penal cu o piesă de teatru în care distribuția este mai largă sau mai restrânsă, în funcție de scenariu, iar acesta din urmă este conturat de activitatea desfășurată de persoana care a intrat în conflict cu legea penală.

³ Principiul operativității în procesul penal va fi analizat, pe larg, în Capitolul II, „Principiile fundamentale care stau la baza procesului penal în România”.